

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Inspektorát

Pardubice

Inspekční zpráva

Výchovný ústav pro děti a mládež, Králíky, 5. května 383

Adresa: 5. května 383, 561 69 Králíky

Identifikátor školského zařízení: 600 030 016

Termín konání orientační inspekce: 23. - 25. duben 2001

Čj.	093 234/01-5060
Signatura	oj5pu201

CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO ZAŘÍZENÍ

Výchovný ústav pro děti a mládež, Králíky, 5. května 383 (dále jen ústav) je speciální výchovné zařízení, které pečuje o chlapce a dívky s nařízenou ústavní výchovou nebo s uloženou ochrannou výchovou.

Ústav zřídilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Karmelitská 7, 118 12 Praha 1 - Malá Strana jako příspěvkovou organizaci. Příslušným orgánem státní správy je Okresní úřad Ústí nad Orlicí, referát školství, Špindlerova 1167, 562 01 Ústí nad Orlicí.

Podle *Rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení* sdružuje ústav základní školu s kapacitou 20 žáků, zvláštní školu s kapacitou 48 žáků, výchovný ústav pro děti a mládež s kapacitou 84 lůžka a školní jídelnu s kapacitou 100 jídel. Odloučené pracoviště ústavu působí v Brandýse nad Orlicí, Komenského 1.

Na pracovišti v Králíkách je zřízeno šest chlapeckých výchovných skupin, v Brandýse nad Orlicí jedna výchovná skupina pro dívky.

HODNOCENÍ KVALITY REEDUKACE A RESOCIALIZACE

Reedukační a resocializační program

Resocializační program ústavu vychází z režimového a hodnotícího systému. Jeho realizace se opírá o pravidla uvedená v dokumentech *Plán práce školy na rok 2000/2001* (dále jen roční plán), *Organizační řád DVÚ Králíky* a *Vnitřní řád* (souhrn dokumentů týkajících se činnosti ústavu). Deklarovaný reedukační a resocializační program v zásadě koresponduje s typem zařízení a se složením kolektivu svěřenců.

Adaptační fáze není ve výše uvedených dokumentech rozpracována, aplikovaný výchovně-vzdělávací systém jí však určitou pozornost věnuje. Hodnotící systém jako jedna z opor resocializace je využíván, program je otevřen vnějším vlivům.

Uplatňování forem reflexe a sebereflexe svěřenců není součástí výchovného působení, nezabývá se jimi žádný z hlavních dokumentů týkajících se převýchovného procesu. Model terapeutického společenství, komunitní systém ani jiný prostředek užívaný jako systémová forma k dorozumění svěřenců s pedagogy nejsou užívány.

Samospráva svěřenců není zřízena. Tím je potlačeno právo svěřenců volit a být volen do samosprávných orgánů a dochází tak k porušení § 16 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.

Ústav vytváří materiální a organizační podmínky pro rozvoj mimořádného nadání a talentu svěřenců, řeší otázky finanční a věcné pomoci.

Systém plánování výchovné činnosti nevychází v dostatečné míře z tezí a pravidel uvedených v hlavních dokumentech (viz dále).

Formální deklarace reedukačního a resocializačního procesu má průměrnou úroveň, zaznamenaná pozitiva a negativa jsou zhruba v rovnováze.

Podmínky pro reedukační a resocializační činnost

Z celkového počtu čtrnácti vychovatelů pouze jeden splňuje podmínky odborné a pedagogické způsobilosti. Osm vychovatelů dosáhlo středoškolského pedagogického vzdělání, které však nemají rozšířeno studiem speciální pedagogiky. Pět vychovatelů nemá pedagogické vzdělání. Tím dochází k porušení § 3 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, dále § 51 odst. 1 a 3 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a dále § 2 odst. 4 vyhlášky č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků a o předpokladech kvalifikace výchovných poradců.

Tři vychovatelé si v současné době doplňují pedagogické vzdělání, pět vychovatelů si rozšiřuje kvalifikaci studiem speciální pedagogiky.

Ve vychovatelském sboru převažují muži, věková struktura je rovnoměrná.

Ústav disponuje dostatkem prostor pro realizaci výchovného programu, ne všechny jsou však vhodně vybaveny a využívány. Zcela nevyhovující jsou místnosti užívané jako výchovná izolace, zdravotní izolace a „útěkářská ložnice“. Tyto prostory postrádají základní hygienické vybavení.

Ložnice jsou zařízeny pro tři až osm svěřenců. Vysoký počet lůžek nevytváří příznivé podmínky pro předcházení negativním jevům mezi svěřenci. Místnosti pro mimoškolní činnost (herny) jsou vybaveny většinou starším nábytkem, v základní míře vyhovují potřebám výchovné činnosti.

Ve výchovně-vzdělávací činnosti je využívána cvičná kuchyň a upravená zahrada s pozemky. Materiální vybavení je orientováno na sportovní činnosti.

V centrální koupelně jsou umístěny sprchy, její dispoziční řešení nedává možnost dostatečného dohledu přítomnému vychovateli. Sociální zařízení výchovných skupin je stroze zařízeno, jeho čistota subjektivně posouzená nebyla v době inspekce zcela vyhovující hygienickým požadavkům. Rovněž tak pořádek a úklid společných prostor není prováděn s dostatečnou intenzitou (ložnice svěřenců, šatny apod.).

Výměna prádla svěřenců je prováděna v nevhodně dlouhých intervalech.

Denní režim poskytuje svěřencům dostatek prostoru pro výchovně-vzdělávací aktivity i relaxační činnosti. Jako nevyhovující se jeví zažitá praxe pobývání svěřenců všech věkových kategorií na ložnicích (po večerní hygieně) již od 20:00 hodin.

Personální podmínky jsou vzhledem k absenci požadovaného vzdělání u naprosté většiny vychovatelů hodnoceny jako pouze vyhovující. Materiální podmínky jsou celkově hodnoceny jako průměrné (dostatek prostor pro realizaci výchovně-vzdělávacího programu, velmi dobré sportovní vybavení, využívání cvičné kuchyňky a školních pozemků, nevyhovující místnosti sloužící jako výchovná a zdravotní izolace, nevhodné dispoziční řešení centrální koupelny). Psychohygienické podmínky jsou pouze vyhovující.

Organizace, formy a metody reedukace a resocializace

Z řízených rozhovorů se svěřenci vyplynulo, že vnitřní řád ústavu a jeho hodnotící systém jsou jim srozumitelné.

Úroveň spolupráce mezi učiteli a vychovateli je na běžné úrovni, o čemž svědčí *zápisy z jednání pedagogických trojek*. V nich jsou uvedeny záznamy o chování svěřenců, jejich hodnocení, zřídka jsou však uvedena opatření při častém výskytu negativních jevů. Pokud jsou opatření zmiňována, mají většinou vágní charakter (např. „zamezit kouření“).

V záznamech převažuje negativní hodnocení.

Na průběhu reedukační a resocializační činnosti se nepodílejí psycholog ani etoped, uvedené funkce nejsou součástí personální struktury ústavu v Králíkách. Psycholog působící na pracovišti v Brandýse nad Orlicí nebyl v době inspekční činnosti využíván pro potřeby svěřenců a pedagogů v Králíkách.

Sociální pracovnice vykonává svoji činnost s důkladnou znalostí dané problematiky.

Vychovatelé při své práci nesledují cíle reedukace a resocializace jednotlivých svěřenců. Na základě studia dokumentů *roční plán, roční plány výchovné práce vychovatelů, týdenní programy výchovných skupin, záznamy denní služby a individuální programy osobnosti žáka* lze konstatovat, že výchovně-vzdělávací práce v ústavu postrádá kontinuitu a systematičnost. Většina činností ve vztahu k individuálnímu rozvoji svěřenců vychází z osobnostních předpokladů jednotlivých vychovatelů, jejich erudice a zodpovědnosti.

Metody a formy práce užívané při mimoškolní činnosti jsou standardního charakteru, není využíváno psychoterapeutických ani psychorelaxačních technik, není prováděn nácvik na modelových situacích. Převažují sportovní a pracovní činnosti.

Vychovatelé předávají svěřence pomocným vychovatelům ve 20:00 hodin. Nezbyvá tak čas pro večerní formy výchovně-vzdělávací (socializační) činnosti (individuální rozhovory, prostor pro jejich sebereflexi apod.). Způsob organizace večerní části denního režimu není vhodný z hlediska předcházení patosociálním jevům (dva pomocní vychovatelé sloužící u šedesáti svěřenců v době, kdy nenastal čas ke spánku).

V rámci inspekčních pozorování výchovné činnosti provedených hospitačním způsobem bylo zjištěno, že vychovatelé přistupují ke svěřencům individuálním způsobem, snaží se respektovat jejich specifické schopnosti a dovednosti. Většinou uplatňují důsledný přístup k nácviku režimových a rutinních návyků. V některých případech však bylo patrné opomíjení konsekventních postupů (neuspořádané osobní věci svěřenců, nepořádek v učebnách, neurovnané úklidové pomůcky a prostředky po pracovních činnostech).

V ústavu je uplatňováno dočasné vylučování z kolektivu. Závažným nedostatkem je fakt, že nejsou pro tento prvek výchovného procesu stanovena závazná pravidla. Není vedena protokolární evidence, není zaznamenáván průběh výkonu opatření.

V průběhu inspekce byly zjištěny nesprávné postupy ve vyplácení kapesného. Svěřencům pobývajícím na dovolence není v době letních prázdnin poskytováno kapesné, čímž dochází k nerespektování § 1 odst. 4 vyhlášky č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou.

V rámci zavedených výchovných postupů a v souladu se zavedenou praxí svěřenci hradí škodu způsobenou z nedbalosti ve výši větší než činí jejich měsíční příjem. Tím dochází k porušení § 16 odst. 2 písm. d) vyhlášky č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.

Všem svěřencům je rovněž odebírána měsíčně částka 10,- Kč z jejich kapesného na „fond oprav“. Finanční částka za školní rok získaná v jednotlivých výchovných skupinách je předávána jako hotovostní příjem hospodářce ústavu. Tento postup lze označit jako nevhodné uplatňování kolektivní viny. Tímto systémovým opatřením ústavu rovněž dochází k faktickému snižování vyplácené částky pod limity stanovené v § 1 odst. 1 vyhlášky č. 247/1996 Sb., o výši kapesného a věcné pomoci poskytované dětem a mládeži s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou.

Vhodnost organizace, forem a metod reedukace a resocializace je hodnocena jako pouze vyhovující vzhledem k závažným negativním zjištěním v oblasti využívání dočasného vylučování z kolektivu, dále aplikování nevhodné organizace večerního režimu a nesprávné

vypláčení kapesného svěřencům. Organizace výchovné činnosti vzhledem k osobnosti jednotlivých svěřenců je nekonceptní a nesystematická.

Další aktivity, které významně ovlivňují reedukační a resocializační činnost školského zařízení

Jak již bylo uvedeno výše, ústav vytváří příznivé podmínky pro rozvoj talentu a schopností svěřenců. Je zřízeno celkem dvanáct zájmových kroužků rozličného zaměření (např. lyžařský, hudební, fotografický, přírodopisný, kroužek přátel opevnění, polytechnický). Doba konání těchto aktivit je součástí týdenního režimu, personálně je zajišťují učitelé a vychovatelé ústavu. Svěřenci jsou do kroužků zařazováni dle svých zájmů.

Chlapci se rovněž účastní dalších sportovních a kulturních aktivit, které pořádají obdobná zařízení v republice. Pracovníci ústavu organizují pravidelně sportovní soutěž Kralický trojboj pro svěřence výchovných zařízení. Svěřenci dosahují při zmíněných soutěžích velmi dobrých výsledků.

Vedení ústavu umožňuje exkurze pedagogickým pracovníkům a studentům. Studenti mají možnost ve zdejšímu ústavu realizovat odbornou praxi či stáže.

Z řízených rozhovorů s ředitelem ústavu a dalšími pracovníky vyplynulo, že úroveň spolupráce s dalšími orgány participujícími na činnosti převýchovného procesu (okresní soudy, příslušné referáty okresních úřadů, Policie ČR apod.) je na standardní úrovni.

Ústav vytváří příznivé podmínky pro rozvoj talentu a nadání svěřenců, zabezpečuje širokou nabídku zájmových kroužků. Oblast je hodnocena jako velmi dobrá.

Výsledky reedukace a resocializace

Počet úteků ze zařízení je relativně vysoký. V roce 1999 došlo ke třiceti útekům, na kterých se podílelo sedmdesát sedm svěřenců. V roce 2000 bylo realizováno třiceti pěti svěřenci čtyřicet dva úteků. Reedukační program nevěnuje dostatečnou pozornost preventivním aktivitám. Rovněž tak systematická práce s realizátory úteků nebyla zaznamenána. Aplikovaným opatřením je umístění útěkáře na „útěkářskou ložnici“, speciální pedagogické postupy nejsou uplatňovány.

Úroveň a způsob interakce a komunikace mezi svěřenci a pedagogickými pracovníky dosahuje úrovně běžné v daném typu zařízení. Z dokumentace ústavu vyplynula vyšší míra hostilných projevů svěřenců směrem k personálu ústavu. Fyzické napadení vychovatele svěřencem bylo ohlášeno Policii ČR.

Četnost výskytu negativních jevů mezi svěřenci je relativně vysoká (krádeže, šikana apod.). Nejsou přijímána účinná preventivní opatření, rovněž tak nebylo zaznamenáno využívání efektivních speciálně-pedagogických postupů při práci se svěřenci dopouštějícími se těchto jevů. Závažné činy jsou hlášeny Policii ČR.

Pedagogičtí i provozní pracovníci oslovují svěřence téměř výhradně příjmením.

Na základě studia osobní dokumentace svěřenců lze konstatovat, že v některých případech dochází k pozitivní změně v hierarchii hodnot svěřenců.

Vedení ústavu provádí katamnestické sledování svěřenců, kterému je věnována rovněž jedna z nástěnek na chodbě ústavu.

Vzhledem k četnosti výskytu negativních jevů mezi svěřenci, nízké míře využívání preventivních aktivit k jejich zamezení, stejně tak jako nedostatečné přijímání účinných opatření a využívání speciálně-pedagogických postupů, je oblast hodnocena jako pouze vyhovující.

Celkové hodnocení kvality reedukace a resocializace

Kvalita reedukace a resocializace je celkově hodnocena jako pouze vyhovující.

HODNOCENÍ KVALITY VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení bylo provedeno na základě hospitační činnosti u všech přítomných vyučujících, vyhodnocení podmínek výuky, analýzy povinné dokumentace a na základě rozhovorů s vyučujícími a ředitelem zařízení.

Ve zvláštní škole (5. - 9. ročník) a základní škole (8. ročník) byla sledována kolektivní výuka českého jazyka, matematiky, přírodopisu, hudební výchovy a tzv. třídnická hodina v 8. ročníku základní školy. Žáci jsou vzděláváni v souladu s deklarovanými vzdělávacími programy, tj. pro zvláštní školu čj. 22 980/97-22, pro základní školu čj. 16 847/96-2, vydané MŠMT ČR.

Systém sledovaného typu speciálního školství má svá výrazná specifika. Vyučující se přizpůsobují občasným obměnám ve složení žakovských kolektivů. Flexibilita jednotlivých vyučujících je různé úrovně. Někteří učitelé jsou schopni akceptovat změny rychle, ale bylo zjištěno i obtížné přizpůsobení se kolektivu žáků.

Rovněž úroveň přípravy na výuku byla velmi odlišné kvality. U některých vyučujících převládá rutinní přístup k výuce, postrádající koncepční přípravu vyučovací hodiny, nezbytnou zejména pro výuku třídních kolektivů skládajících se z více postupných ročníků. Dodržování učebního plánu a vzdělávacích programů se nedaří zcela naplnit. V 5. ročníku základní školy nebyl dodržen učební plán v předmětu český jazyk a není vyučováno psaní jako složka předmětu. Tím došlo k porušení § 3 odst. 1 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, a dále § 39 odst. 1 zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Většina sledovaných hodin byla vedena učiteli nedisponujícími vzděláním ve speciální pedagogice, což mělo negativní dopad na kvalitu výuky. Speciálními pedagogy jsou pouze ředitel ústavu a jeden vyučující. Pedagogický sbor je tvořen učiteli - muži a jednou učitelkou.

Učitelé využívají omezený fond vhodných učebních pomůcek a učebního materiálu. Většina pomůcek na přírodovědné předměty je staršího data, místy se jedná o pomůcky zastaralé. Četné a nákladné vybavení hudebními nástroji bylo konstatováno ve výuce hudební výchovy, uskutečňované v odborné učebně. Většina situací ve výuce postrádala využití audiovizuální techniky k vyšší stimulaci žáků ke školní práci.

V části tříd se podařilo vyměnit starý školní nábytek za nový. Prostor tříd je většinou dostačující, ovšem esteticky a motivačně ne vždy na žádoucí úrovni. Podmínky výuky umožňují základní uplatnění psychohygienických zásad. Relaxační pasáže výuky byly však vřazovány pouze výjimečně, hospitačně byly zaznamenány pouze ve výuce matematiky.

Většina hodin byla vedena frontálním způsobem. Výjimku tvořila hudební výchova vyučujícím pojata spíše jako předvedení hudebního nadání žáků, postrádající základní atributy kvalitního vedení výuky. Zdroje informací (slovníky, encyklopedie apod.) kromě využívaných učebnic nebyly v hodinách použity. Kooperativní techniky, skupinová výuka či další formy práce nebyly ve sledované výuce zaznamenány.

Využití vyučovacího času vzhledem k převaze nekoncepčně postavených hodin bylo méně efektivní. Hodina přírodopisu byla obohacena modelem lidského těla. Pozitivním zjištěním bylo využití názorných pomůcek v hodině matematiky. Tzv. třídnická hodina byla vyučujícím vedena ve smyslu výčtu negativních projevů v chování žáků a zdůrazňováním případných sankcí. Její pojetí nebylo pedagogicky zvládnuto.

Vstupní motivační metody nejsou většinou ve výuce využity. K hodnocení výkonu žáků dochází většinou průběžně, dílčí klasifikace je vyučujícími zaznamenávána. Ústní zkoušení proběhlo v hodině přírodopisu. Vyučující nezdůvodnil ani neoznámil udělovanou známku zkoušenému žákovi. K sebehodnocení nejsou žáci v hodinách zřetelně vedeni. Nedostatečnou úroveň má většina zavedených sešitů žáků. V sešitech českého jazyka se nacházejí špatně opravené nebo neopravené písemné úkoly.

Ve vzájemné komunikaci ve třídách byla zaznamenána výjimečně pozitivní atmosféra, ve většině sledovaných hodin však převažovaly negativní projevy a klima výuky. Místy se objevovaly prvky agresivity ze strany žáků. Někteří učitelé řešili situaci neadekvátně, zvyšovali hlas a působili na žáky velmi direktivním způsobem. Vyhrocená situace byla zaznamenána ve výuce přírodopisu. Komunikativní dovednosti žáků byly rozvíjeny pouze omezeně.

Hodnocení kvality vzdělávání

Složky vzdělávání, tj. plánování a příprava výuky, podmínky a organizace výuky, motivace, hodnocení a komunikace, mají převahu negativních zjištění. Kvalita vzdělávání je pouze vyhovující.

HODNOCENÍ KVALITY ŘÍZENÍ

Plánování

Roční plán se v úvodu věnuje hodnocení plánu práce za předcházející školní rok v oblasti materiálně-technického vybavení a v oblasti údržby, v oblasti výchovně-vzdělávací činnosti, v oblasti zabezpečení výuky a výchov pedagogickými pracovníky a rovněž tak hodnocení prázdninových pobytů svěřenců mimo zařízení. Negativní hodnocení (např. zvýšený počet úteků) není doplněno uvedením přijatých opatření.

Roční plán dále obsahuje termíny pedagogických porad, porad vychovatelů a učitelů, vymezuje hospitační činnost ředitele (18 hodin ve vyučovacích hodinách a 12 ve výchovné skupině) a vedoucího vychovatele (26 hodin na výchovné skupině). Určuje uvádějící pedagogické pracovníky pro začínající pedagogy (učitelka a vychovatel), upřesňuje organizaci školního roku (termíny prázdnin - hlavních a vedlejších).

V dokumentu jsou rovněž určeni členové inventarizační komise a komise vnitřní kontroly, kontroly na úseku BOZP a požární ochrany a další pracovníci pro výkon určitých funkcí. Následuje vymezení počtu tříd, třídnictví, úvazků pedagogických pracovníků, počet výchovných skupin, jsou určeny pedagogické trojky (učitel, vychovatel, hospodář).

V ročním plánu je také uvedeno zaměření pedagogických pracovníků - vychovatelů na zájmovou činnost se svěřenci na výchovné skupině, dále zájmové kroužky (vedoucí kroužků jsou povinni vést písemně záznamy o docházce a náplni práce).

Roční plán dále deklaruje hlavní úkoly v oblasti výchovně-vzdělávací práce (příprava vycházejících žáků na povolání, exkurze do vybraných výchovných ústavů, exkurze

do tematicky vhodných provozoven, brigádnická výpomoc) a pravidla pro pedagogickou práci ve výchovných skupinách a ve třídách. V dokumentu jsou rovněž vyjmenovány plánované sportovní a kulturní akce, jsou určeni pracovníci zodpovědní za jejich realizaci, resp. přípravu.

Z výše uvedeného vyplývá, že roční plán tvoří soustavu plánů vymezujících chod ústavu. Vzhledem k tomu, že dokument současně slouží jako hlavní východisko reedukačního a resocializačního procesu, absentuje v něm vymezení cílů převýchovného působení a deklarace prostředků jako podklad pro týdenní plány vychovatelů.

Roční plán se v žádné z oblastí nevěnuje odloučenému pracovišti v Brandýse nad Orlicí.

Vychovatelé zpracovali *roční plány výchovné práce*, a to bez rozlišení výchovných skupin - pouze ve vztahu k danému vychovateli. Plány jsou zpracovány nejednotně - někteří vychovatelé zpracovali plány podle výchovného zaměření (např. pracovní výchova, estetická výchova, tělesná výchova), jiní rozpracovali plán do jednotlivých měsíců školního roku. Některé plány jsou podrobně zpracovány včetně uvedení forem a metod práce, jiné jsou zcela formální bez vymezení prostředků a metod (např. „chování na skupině“, „chování na veřejnosti“ či „zaměřit se a více kontrolovat jedince narušující pořádek“). Často jsou plánovány činnosti režimového charakteru („domácí cvičení“ apod.).

Vzhledem k tomu, že vychovatelé se v průběhu roku v rámci svých služeb u skupin střídají, má charakter a způsob zpracování plánů zcela formální charakter a nevytváří předpoklady pro jejich využití v rámci převýchovné práce. Nemají vliv na kontinuitu výchovně-vzdělávacího procesu.

Týdenní programy výchovné práce (dále jen týdenní plány) nebyly v době inspekce na aktuální týden řádně připraveny, na některé dny v týdnu činnost nebyla plánována.

Týdenní plány se často omezují na režimové činnosti („úklid oblečení a šatny“, „kroužky“ apod.). Jak vyplývá z charakteru zápisů, jedná se spíše o dodatečné dopisování provedené činnosti, nejsou společně zpracovávány vychovateli sloužícími u příslušné skupiny. Týdenní plány nejsou konzultovány s ředitelem ani s vedoucím vychovatelem. Ten pouze určuje společně a nutné činnosti či práce na daný týden, parafuje denní přípravu vychovatelů.

Pedagogická trojka zpracovává spisy *Individuální rozvoj osobnosti žáka* (dále jen individuální plány). Ty jsou zpracovány vždy na aktuální školní rok, neobsahují zhodnocení uplynulého období. Často převažuje popis negativních stránek chování, tiskopisem určený popis pozitivních stránek neobsahuje v některých případech žádný záznam. Dále je uvedeno zaměření výchovného působení, které je však zpravidla vágní a kopíruje standardní pedagogické činnosti (např. „zvýšený dozor vychovatele“, „důkladná školní příprava“, „důkladná kontrola pracovní činnosti“). Zpracování individuálních plánů vykazuje známky formalismu, míra jejich využití v převýchovném procesu vzhledem ke způsobu vyhotovení je nízká.

Plánování jako způsob zajištění organizace a chodu ústavu je funkční a efektivní, v oblasti zajištění kontinuity a systematičnosti reedukačního a resocializačního procesu však byly zjištěny závažné nedostatky. Oblast je celkově hodnocena jako průměrná.

Organizování

Organizační struktura ústavu vymezená *Organizačním řádem* je jasná a přehledná, nezahrnuje však organizaci a pravidla fungování na odloučeném pracovišti v Brandýse nad Orlicí.

Kompetence pracovníků jsou jasně vymezeny, na zaměstnance jsou delegovány příslušné pravomoci. Poradním orgánem ředitele je pedagogická rada. *Zápisy z jednání pedagogické rady* se věnují především chování a prospěchu žáků, vyplývají z nich závěry, které však nejsou vždy kontrolovány. Zápisy jsou podepsány zúčastněnými.

Porady vychovatelů se konají zhruba jednou měsíčně. *Zápisy z porad vychovatelů* jsou podepsány zapisovatelem, nikoliv již zúčastněnými. V zápisech převládají organizační opatření, výchovně-vzdělávacím záležitostem je věnováno velmi málo prostoru. Nejsou uváděna opatření k nápravě zjištěných negativních jevů. Vzhledem k nízké četnosti porad se nejedná o zápisy, z nichž by bylo patrné odborné vedení výchovně-vzdělávacího procesu. Na poradách jsou zadávány úkoly pracovníkům, není však vždy sledováno jejich plnění.

Vnitřní informační systém je funkční a efektivní, pedagogičtí pracovníci získávají včas informace důležité k jejich činnosti.

Při namátkové kontrole vzorku povinné a další dokumentace ústavu bylo zjištěno následující:

- *vysvědčení* některých svěřenců není opatřeno správným razítkem; pro některé žáky z třídy VII. ročníku bylo vysvědčení v letošním školním roce opatřeno na úvodní straně podélným razítkem s textem „Zvláštní škola v Králíkách, ul. 5. května 383“, kulaté razítko na zadní straně vysvědčení má text „Základní škola, ul. 5. května 383, Králíky“; text na kulatém razítku je v rozporu s § 3 odst. 2 zákona č. 68/1990 Sb., o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky; uvedený právní předpis mimo jiné stanoví, že na obvodu úředního razítka je uvedeno označení a sídlo orgánu, který razítko užívá,
- *osobní spisy svěřenců* obsahují osobní list, rodný list, souhlas příslušného diagnostického ústavu s přemístěním, kopii rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy, korespondenci se zákonnými zástupci, orgány a institucemi, neobsahuje však ve všech případech písemný souhlas příslušného referátu okresního úřadu s propuštěním svěřence na dovolenku; tím dochází k porušení § 29 odst. 6 písm. e) a § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a dále k porušení § 15 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy,
- kniha *záznamy denní služby* není vždy pečlivě vyplněna, občas záznamy chybí,
- *rozvrh hodin* určuje mezi 1. a 2. vyučovací hodinou přestávku v délce pět minut, přestože § 9 odst. 2 vyhlášky č. 291/1991 Sb., o základní škole, ve znění pozdějších předpisů, stanoví přestávky nejméně desetiminutové.

Organizační struktura umožňuje řízení organizace na pracovišti v Králíkách, pracoviště v Brandýse nad Orlicí není formálně zahrnuto v základních dokumentech ústavu (vnitřní řád, organizační řád apod.). Oblast je celkově hodnocena jako pouze vyhovující.

Vedení a motivování pracovníků

V organizačním řádu jsou schematicky naznačeny pracovní vztahy podřízenosti k řediteli. Jediným přímým podřízeným pracovníkem ředitele zařízení je jeho zástupce. Jemu však nebyla stanovena pracovní náplň, nebyla snížena míra vyučovací povinnosti, vyučuje 22 vyučovacích hodin týdně. Tím došlo k porušení § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Hospitační činnost zástupce ředitele neprovádí. Tímto stavem se řízení ústavu komplikuje, nelze ho označit za účinné a pružné.

Vedení ústavu se dle vyjádření ředitele schází na aktuálně svolávaných poradách. Všichni zaměstnanci jsou dle potřeby zváni na pracovní porady. Jejich program je stručnou formou zachycován. Nekoncepčním a nahodilým způsobem je vedeno odloučené pracoviště v Brandýse nad Orlicí, které funguje jako součást zařízení od měsíce října 1998.

V dokumentu „*Vnitřní platový řád VÚDM v Králíkách s platností od 1. září 1999*“ jsou zakotveny možnosti získání nenárokových složek platu, tj. osobního příplatku a mimořádné odměny. Prokazatelným způsobem nebyli zaměstnanci s dokumentem seznámeni. Přidělené finanční částky jsou diferencované, ale mají spíše statický charakter, u většiny pracovníků nedochází k aktuálním změnám dle kvality odváděné práce. Písemné hodnocení pracovníků nebylo předloženo. Morální a hmotné stimulování pracovníků jako prostředek ke zlepšování úrovně zařízení postrádá koncepční systém. V oblasti dalšího vzdělávání se daří některé pedagogy motivovat ke studiu v rámci získání odborné a pedagogické způsobilosti.

Vedení a motivování pracovníků má pouze vyhovující kvalitu.

Kontrolní mechanismy

Součástí řídicí práce ředitele zařízení je zabezpečení kontrolních mechanismů organizace. Vnitřní kontrola je nastíněna v ročním plánu. Organizační schéma zařízení určuje vztahy kompetencí a povinností pracovníků.

Přímá hospitační činnost ve výchovně vzdělávacím procesu je prováděna v dostatečné frekvenci ředitelem zařízení, rovněž vedoucí vychovatel naplňuje svoji hospitační povinnost ve výchovných skupinách. O analýze zjištěného stavu z hospitací a přijímání případných nápravných opatření na základě kontrolní činnosti není ve vedené dokumentaci zařízení žádný záznam. Zápisy z hospitací mají často popisnou až schematickou úroveň, případně doporučení ke zlepšení výchovně-vzdělávací činnosti není uvedeno. Kontrolovaný pracovník písemný doklad o hospitaci podepisuje.

Provozní zaměstnance dle ústního vyjádření ředitel nekontroluje, rovněž není prováděna doložitelná kontrola plnění jejich pracovních povinností ani žádným pověřeným pracovníkem ústavu. V kontrolním systému převládá formálnost, nefungují vztahy zpětné vazby. Dokladem výše uvedeného stavu kontroly je četné porušení obecně závazných právních předpisů.

Výrazným nedostatkem je chybějící kontrolní činnost na odloučeném pracovišti v Brandýse nad Orlicí. Vedoucí pracovníce neprovádí doložitelným způsobem kontrolní činnost a rovněž vedení ústavu nekontroluje kvalitu odváděné práce svých podřízených pracovníků. Dle ústního sdělení byla uskutečněna pracovní návštěva ředitele ústavu v Brandýse nad Orlicí před více než půl rokem.

Oblast kontrolních mechanismů organizace je formálně zpracována, ale v realizaci kontrolní činnosti byly konstatovány výrazné nedostatky znamenající pouze vyhovující úroveň.

Hodnocení kvality řízení

Úroveň řízení je celkově hodnocena jako pouze vyhovující.

VÝČET DOKLADŮ, O KTERÉ SE INSPEKČNÍ ZJIŠTĚNÍ OPÍRÁ

- Rozhodnutí o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení ze dne 12. března 2001 čj. 33 478/2000-21,
- Zřizovací listina Dětského výchovného ústavu v Králíkách ze dne 10. února 1992, bez čj.,
- Dodatek ke zřizovací listině ze dne 18. listopadu 1994 čj. 25.192/94-60,
- Změna zřizovací listiny (Dodatek č. 2) ze dne 24. září 1998 čj. 27 007/98-21,
- Jmenovací dekret ředitele Dětského výchovného ústavu v Králíkách ze dne 22. dubna 1992 čj. 15 160/92-240,

- Potvrzení ve funkci ředitele Výchovného ústavu pro děti a mládež, Králíky, 5. května 383 ze dne 30. září 1998 čj. 27 835/98-26,
- Jmenování do funkce zástupce statutárního orgánu DVÚ Králíky ze dne 31. srpna 1995 čj. 182-I/95,
- Organizační řád DVÚ Králíky, nedatováno, bez čj.,
- Vnitřní řád ze dne 1. října 1997, bez čj.,
- zápisy z jednání pedagogické rady ve školním roce 2000/2001,
- zápisy z jednání vychovatelů ve školním roce 2000/2001,
- zápisy z jednání pedagogických trojek ve školním roce 2000/2001,
- Plán práce školy na rok 2000/2001 ze dne 5. září 200, bez čj.,
- roční plány výchovné práce jednotlivých vychovatelů pro školní rok 2000/2001,
- týdenní programy výchovných skupin ve školním roce 2000/2001,
- záznamy denní služby ve školním roce 2000/2001,
- osobní spisy svěřenců,
- individuální rozvoj osobnosti žáka,
- evidence kapesného svěřenců,
- rozvrh služeb vychovatelů ve školním roce 2000/2001,
- rozvrh vyučovacích hodin pro školní rok 2000/2001
- tematické plány učiva hospitovaných vyučovacích hodin,
- třídní knihy, třídní výkazy a katalogové listy hospitovaných tříd,
- Vysvědčení vydaná v pololetí školního roku 2000/2001,
- Pedagogická dokumentace vedena na odloučeném pracovišti v Brandýse nad Orlicí,
- Vnitřní platový řád VÚDM v Králíkách s platností od 1. září 1999,
- personální dokumentace,
- inspekční zpráva ze dne 6. května 1997 čj. K-10-05/9697-16/Bk-i,
- Žádost o přijetí opatření k odstranění nedostatků v souvislosti se šetřením stížnosti ze dne 17. září 1999 čj. 102 351/99-4033,
- metodický pokyn pro řešení mimořádných situací,
- podkladová inspekční dokumentace výchovného ústavu vyplněná ředitelem ústavu,
- dotazník pro ředitele před inspekcí vyplněný ředitelem ústavu.

ZÁVĚR

V průběhu orientační inspekce byla sledována reakce vedení školy na nedostatky a doporučení uvedené v inspekční zprávě z komplexní inspekce provedené v roce 1997.

Pozitivní změny byly zjištěny v následujících oblastech:

- hodnotící (bodovací) systém je vyváženější,
- vedení ústavu vytváří podmínky pro získávání odborné a pedagogické způsobilosti vychovatelů a učitelů,

- postupně (v závislosti na objemu přidělených finančních prostředků) jsou modernizovány interiéry učeben a rozšiřován inventář učebních pomůcek,
- byly odstraněny některé nedostatky ve vedení povinné dokumentace,
- zákonní zástupci jsou písemně informováni o prospěchu a chování svých synů,
- byl vypracován školní řád jako součást vnitřního řádu ústavu,
- byla zvýšena časová dotace „velké“ přestávky.

Opětovně byly zaznamenány následující negativní skutečnosti:

- minimální podíl autoregulačních prvků v resocializačním systému,
- absence závazných pravidel pro dočasné vylučování z kolektivu, místnosti nejsou vybaveny signalizací,
- nízká úroveň výchovně-vzdělávacího procesu vzhledem k požadavkům speciálního školství.

Inspekční činnost se rovněž zaměřila na přijetí opatření k odstranění zjištěných nedostatků v souvislosti se šetřením stížnosti, kterou ČŠI adresovala řediteli ústavu v roce 1999. Bylo shledáno následující:

- individuální výchovné plány svěřenců byly vypracovány, míra jejich využití ve výchovné činnosti je však minimální,
- na poradách vychovatelů nadále nejsou přednostně a s dostatečnou pedagogickou erudicí řešeny výchovné problémy svěřenců,
- kontrolní systém vykazuje stále nízkou úroveň,
- dokumentace ústavu byla doplněna o interní dokument *metodický pokyn pro řešení mimořádných situací*.

Reedukační a resocializační program je deklarován v základních dokumentech ústavu. Je využíváno režimových prvků opírajících se o hodnotící systém. Program je otevřen vnějším vlivům, jsou vytvářeny podmínky pro rozvoj talentu a nadání svěřenců. Není věnována dostatečná pozornost reflexi a sebereflexi svěřenců, nebyla shledána dostatečná míra kontinuity mezi deklarovanými tezemi a realizovanými výchovnými postupy včetně plánování činnosti výchovných skupin.

Ve vychovatelském sboru převažují muži, pouze jeden vychovatel splňuje podmínky odborné a pedagogické způsobilosti dané právními předpisy. Osm vychovatelů si zvyšuje kvalifikaci různými formami rozšiřujícího studia. Personální podmínky pro reedukační a resocializační činnost jsou pouze vyhovující.

Prostorové podmínky umožňují realizaci výchovně-vzdělávací činnosti. Účelně je využíváno sportovního vybavení, cvičné kuchyně, venkovních prostor apod. Jako nevyhovující je hodnoceno vybavení zdravotní izolace, výchovné izolace a „útěkářské ložnice“, stejně tak jako dispoziční řešení centrální koupelny. Až osmilůžkové ložnice svěřenců nevytvářejí podmínky pro prevenci negativních jevů. Materiální podmínky jsou průměrné.

V oblasti psychohygienických podmínek byly zjištěny závažné nedostatky. Struktura denního režimu neodpovídá zcela věku svěřenců, v oblasti hygienických podmínek byly na základě subjektivního posouzení zjištěny značné rezervy. Oblast psychohygienických podmínek je hodnocena jako pouze vyhovující.

V organizaci resocializačního procesu byly zjištěny závažné nedostatky. Výchovná činnost ve vztahu k individuální nápravě poruch chování jednotlivých svěřenců je nekonceptní a nesystematická. Organizace večerního režimu není vzhledem ke specifickému charakteru zařízení vhodná. Pro aplikované dočasné vylučování z kolektivu nejsou stanovena závazná pravidla. Kapesné svěřencům jako jedna z forem převýchovného programu není vypláceno v souladu s právními normami.

Vedení ústavu věnuje pozornost sportovním, kulturním a dalším vhodným aktivitám svěřenců. Organizačně, materiálně i personálně je zajištěno dvanáct zájmových kroužků.

V ústavu dochází k relativně vysoké míře výskytu negativních jevů (útěky, hostilní projevy vůči personálu ústavu, krádeže, šikana). Účinná preventivní opatření nejsou přijímána, pedagogové nevyužívají při jejich řešení vhodných a efektivních speciálně-pedagogických postupů. V některých případech dochází k pozitivní změně v hierarchii hodnot svěřenců. Katamnestické sledování je prováděno, slouží rovněž jako jeden z prostředků výchovného působení na současné svěřence.

Kvalita reedukace a resocializace je hodnocena jako pouze vyhovující.

Kvalita vzdělávání je hodnocena rovněž jako pouze vyhovující

Plánování organizace a chodu ústavu postihuje všechny důležité oblasti vyjma odloučeného pracoviště v Brandýse nad Orlicí. Plánování reedukačního a resocializačního procesu není systematické a kontinuální.

Organizační struktura umožňuje řízení pracoviště v Králíkách. V dokumentaci ústavu týkající se organizačního uspořádání chybí vymezení pravidel pro pracoviště v Brandýse nad Orlicí.

V oblasti vedení a motivování pracovníků byly zjištěny závažné nedostatky, kontrolní systém ústavu nevytváří předpoklady pro účinné řízení všech pracovišť.

Oblast řízení je celkově hodnocena jako pouze vyhovující.

Na základě výše uvedených zjištění je úroveň činnosti ústavu celkově hodnocena jako pouze vyhovující.

Složení inspekčního týmu a datum vyhotovení inspekční zprávy

Razítko

Školní inspektoři:	Titul, jméno a příjmení	Podpis
Vedoucí týmu	PaedDr. Olga Talášková	Olga Talášková v. r.
Člen týmu	Mgr. Eva Škodová	Eva Škodová v. r.

V Náchodě dne 22. června 2001

Datum a podpis ředitele školského zařízení stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 10. července 2001

Razítko

Ředitel školského zařízení	Podpis
Miroslav Zerzán	Miroslav Zerzán v. r.

Předmětem inspekce bylo dílčí zhodnocení činnosti školského zařízení dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 19 odst. 7 téhož zákona může ředitel školského zařízení podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci do 14 dnů po jejím obdržení. Připomínky k obsahu inspekční zprávy jsou její součástí.

Posouzení jevů

Plní, je v souladu	<i>Dodržuje, čerpá účelně, efektivně</i>
Neplní, není v souladu	<i>Nedodržuje, nečerpá účelně, efektivně</i>

Hodnotící stupnice

Stupeň	Širší slovní hodnocení
Vynikající	<i>Zcela mimořádný, příkladný</i>
Velmi dobrý	<i>Výrazná převaha pozitiv, drobné a formální nedostatky, nadprůměrná až spíše nadprůměrná úroveň</i>
Průměrný	<i>Negativa a pozitiva téměř v rovnováze, průměrná úroveň</i>
Pouze vyhovující	<i>Převaha negativ, výrazné nedostatky, citelně slabá místa</i>
Nevyhovující	<i>Zásadní nedostatky, které ohrožují průběh výchovně-vzdělávacího procesu.</i>

Další adresáti inspekční zprávy

Adresát	Datum předání/odeslání inspekční zprávy	Podpis příjemce nebo čj. jednacího protokolu ČŠI
Příslušný orgán státní správy (samosprávy):	24. července 2001	093 269/01-5060
Zřizovatel:	24. července 2001	093 268/01-5060

Připomínky ředitele školského zařízení

Datum	Čj. jednacího protokolu ČŠI	Text
-	-	Připomínky nebyly podány.